

I. A Cigányka-ér kevermesi szakasza

1. A védelemre javasolt terület bemutatása

A Cigányka-ér a településtől dél-délkeleti irányban húzódik, mintegy 3 km hosszan érinti Kevermest. Battonya határában torkollik a Száraz-érbe. A térség egyetlen állandó vízborítású folyóvize, ezért természetvédelmi jelentősége kiemelt. Ennek köszönhetően az Országos Területrendezési Tervben az Országos Ökológiai Hálózat Övezetéhez tartozik.

Mivel összeköttetésben van a Száraz-érrel, ezáltal pedig a Marossal, különösen fontos megőrizni természetes életközösségeit. Ilyen hálózatos élőhely-komplexum nincs másik a térségben, ezért egyedülálló értéket képvisel. Az ér partján fennmaradt mezsgye értékes löszpusztagyepi növényfajoknak ad otthont, a nádasokban pedig védett madárfajok fészkelnek. Előfordult itt továbbá a fokozottan védett vidra is. A közelben, hasonló élőhelyen végzett őszi madárgyűrűzési munkák arra világítottak rá, hogy ősszel rendkívül fontos szerepet töltenek be a csatornák a vonuló madarak szempontjából.

A korábban kiváló állapotú folyóparti mezsgyén olyan, rendkívül veszélyes, tájidegen invazív fajok jelentek, mint például a selyemkóró. 2017-ben mederkotrást végeztek a területen, ahol nem voltak figyelemmel az ér partján lévő növényzetre, ezért sok helyen 20-30 cm-es iszapréteggel borították be azt. Ez nemcsak tönkre teheti a növényzetet, de utat nyithat az invazív fajok terjedésének is, ami már a mezőgazdaságot is érintheti.

2. Veszélyeztető tényezők, kezelési terv

Sajnos az utóbbi években a nyári időszakban történő nád- és cserjeirtás jelentős természet- és vadvédelmi károkat okozott. A nem megfelelően, költési és utódnevelési időszakban történő munkálatok veszélyeztethetik ezt a páratlan értékű területet. Át kellene gondolni ezeknek a munkáknak legalább az ütemezését, célszerű lenne ugyanis a legszükségsebb munkákat a késő ősztől tél végéig tartó időszakra korlátozni. Teljes mértékű korlátozást kell bevezetni április 15. és július 31. között, hiszen ez az időszak magába foglalja minden érintett madárfaj fészkelési időszakát. Az olykor több évtizedes kőkényesek és fák kivágása teljesen érthetetlen, hiszen ezek jelentős részben nem a mederterületen nőnek. A kőkényesek szinten tartása a löszpusztagyep-foltok pusztulása miatt indokolt, de a teljes megszüntetés nem támogatandó. A munkát végző csoportok vezetőinek szakszerű tájékoztatáson kell átésniük a tekintetben, hogy a beosztottaiknak pontosan mit is kell kivágniuk. Felügyelni kell a mindennapos munkát is, mert előfordulhat, hogy öncélú fakitermelés zajlik egy-egy területen.

A korábban kiváló állapotú folyóparti mezsgyén olyan, rendkívül veszélyes, tájidegen invazív fajok jelentek meg, mint például a selyemkóró. 2017-ben mederkotrást végeztek a területen, ahol nem voltak figyelemmel az ér partján lévő növényzetre, ezért sok helyen 20-30 cm-es iszapréteggel borították be azt. Ez nemcsak tönkre teheti a növényzetet, de utat nyithat az invazív fajok terjedésének is, ami már a mezőgazdaságot is érzékenyen fogja érintheti.

Ezért újabb mederkotrás során az iszap egyoldali lerakása engedélyezett.

A terület védettségét a helyszínen elhelyezett táblával kell jelezni, legalább a Kevermes–Dombegyház műút hídja mellett, a műútról jól látható helyen.

A csatornában és a csatornaparti cserjésekben fészkelő védett madárfajok:

Vízityúk *Gallinula chloropus* (védett, természetvédelmi értéke 25.000 Ft)

Nádi tücsökmadár *Loustella luscinoides* (védett, természetvédelmi értéke 50.000 Ft)

Foltos nádiposzáta *Acrocephalus schoenobaenus* (védett, természetvédelmi értéke 25.000 Ft)

Énekes nádiposzáta *Acrocephalus palustris* (védett, természetvédelmi értéke 25.000 Ft)

Mezei poszáta *Sylvia communis* (védett, természetvédelmi értéke 25.000 Ft)
Tövisszúró gébics *Lanius collurio* (védett, természetvédelmi értéke 25.000 Ft)

II. A dombegyházi út mezsgyéje

1. A védelemre javasolt terület bemutatása

A védelemre javasolt mezsgye a 4444 számú műút, Kevermes–Dombegyház közötti, 31+200–35+400-as km-szelvénye mentén, az út két oldalán 8+5 méter szélességben húzódik mintegy 4150 méter hosszan. A jelenleg nem védett műútmezsgye közigazgatásilag Kevermes és Dombegyház településekhez tartozik. Egyike azon löszgyep-fragmentumoknak, amelyek a településen fennmaradtak. Jelen védetté nyilvánítás ennek a szakasznak a Kevermes közigazgatási határához tartozó részére vonatkozik.

Az érvényes ÁNÉR kategóriák közül ez az élőhely a H5a-ba sorolható, azaz löszpusztagyep, ennek értelmében több védett és védelemre érdemes löszgyepi növényfaj fordul itt elő. Legnagyobb növénytani értéke a kék atracél (*Anchusa barrelieri*), amely a fokozottan védett atracélcincér (*Pilemia tigrina*) kizárólagos tápnövénye, ezért az önmagában is védelem alatt álló növény fennmaradása ennek a fokozottan védett rovarfajnak is kulcsfontosságú. 2015-ben 2 kisebb foltban volt jelen a területen.

A területen előforduló védett és védendő növényfajok:

Hengeres peremizs *Inula germanica* Védett! Természetvédelmi értéke: 5.000 Ft. IUCN: VU

Több sarjtelepben néhány 100 hajtás. A terület ősi voltára utaló igen értékes faj.

Kék atracél *Anchusa barrelieri* Védett! Természetvédelmi értéke: 10.000 Ft. IUCN: EN

A területen ritka. Egy tenyészfoltja ismert. Több 10 tő.

Nagylevelű rózsza *Rosa × jundzillii* IUCN: VU

Egy sarjtelep. Regionális és országos szinten is értékes növény.

Csuklyás ibolya *Viola ambigua* IUCN: VU

Ritka.

Fenyérfű *Andropogon ischaemum*

Regionálisan értékes pázsitfűfaj. Egy szakaszon tömeges.

Dárdás csukóka *Scutellaria hastifolia* IUCN: NT

Előfordul.

Nyúlánk sárma *Ornithogalum pyramidale* Védett! Természetvédelmi értéke: 5.000 Ft. IUCN: NT

Szórványos. Néhány 100 tő.

Töviskés imola *Centaurea scabiosa* subsp. *spinulosa* IUCN: NT

Előfordul.

Szeplőlápu *Cerintho minor*

Előfordul.

(A feltüntetett IUCN-kategóriák a Maros–Körös közére érvényes értékek.)

A területen előforduló kiemelt jelentőségű állatfajok:

Atracélcincér *Pilemia tigrina* Fokozottan védett! Természetvédelmi értéke: 100.000 Ft.

Természetvédelmi szempontból rendkívül jelentős rovarfaj. Fokozottan védett, Natura 2000-es jelölőfaj. A területen több alkalommal is sikerült kimutatni a jelenlétét. Kizárólagos tápnövénye a védett kék atracél. A terület védelménél a fő prioritás a faj megóvása, ezért a gypsáv kezelése során a faj igényeire fokozott figyelmet kell fordítani.

Molnárgörény *Mustela eversmanii* Védett! Természetvédelmi értéke: 50.000 Ft.

Jelenlétét több alkalommal is sikerült igazolni.

2. Veszélyeztető tényezők, kezelési terv

A mezsgyét elsősorban a cserjésedés, a taposás, az özönnövények megjelenése, ill. a kaszálás esetleges felhagyása (a gyepek avarosodása) veszélyezteti. Javasoljuk, hogy a padkák kaszálásán felül évente egy alkalommal, június végén legyen lekaszálva az érintett szakasz.

A kaszálás során a kék atracél előfordulási helyén egy kis területű, évente változó helyzetű foltot kaszátlanul kell hagyni.

A nagylevelű rózsaszarjtelepét a kaszálás alól szintén ki kell hagyni. De a többi cserjefaj sarjait a növényfaj közül el kell távolítani.

A szénát a területéről össze kéne gyűjteni és elszállítani. Ezt lehet gépesített módon is végezni (bálázógéppel).

A területen a fehér akác sarjait és a fekete bodza hajtásait időnként (néhány évente) ki kell vágni. A kökényfoltok egy kis része megkímélendő, de a faj terjedését kordában kell tartani.

A gyepsávra további fasorokat telepíteni nem szabad. Mert egy újabb fasor a kaszálást akadályozná, és a fák kedvezőtlen mikroklímát okoznának.

A gyepsávokba való beleszántást meg kell akadályozni.

A műútmezsgyét „Helyi jelentőségű védett természeti terület” táblával kell megjelölni.

III. A Kisiratosi út északi mezsgyéje

1. A védelemre javasolt terület bemutatása

A védelemre javasolt mezsgye a 44143 sz. műút 0–2,725 km-szelvénye mentén, az út északi oldalán 6 méter szélességben húzódik mintegy 2725 méter hosszan. A jelenleg nem védett műútmezsgye közigazgatásilag Kevermes településhez tartozik. A gyepsáv a település határában fennmaradt ősi löszgyep-fragmentumok egyike.

Az érvényes ÁNÉR-kategóriák közül ez az élőhely a H5a-ba sorolható, azaz löszpusztagyep. A területen több védett és védendő löszgyepi növényfaj fordul itt elő. Növénytaniilag az út északi mezsgyéje mindenféleképpen védelemre érdemes, mivel számos védett és védelemre érdemes növényfaj fordul itt elő, ezen kívül a fokozottan védett, Natura 2000-es jelölőfaj **atracélcincér** (*Pilemia tigrina*) előfordulása is ismert. A degradált állapota ellenére a térség egyik legértékesebb löszfragmentuma, megőrzése kulcsfontosságú.

A kisiratosi út Kevermes és Dombegyház települések ősi határvonala, határút, amelynek nyomvonala több száz év óta változatlan, ezzel magyarázható, hogy az út mentén a tájra régen jellemző, eredeti vegetáció maradványai maradhattak fenn.

Az alábbi védett, ill. regionálisan védendő növényfajok előfordulása ismert a területéről:

Hengeres peremizs *Inula germanica* Védett! Természetvédelmi értéke: 5.000 Ft. IUCN: VU

A faj jelentős állománya él a területen. Több sarjtelepben több 100 hajtás. Jelenléte a tájban az ősi löszpusztagyep-állományokhoz kötődik. A terület egyik legértékesebb növényfaja.

Pusztai meténg *Vinca herbacea* Védett! Természetvédelmi értéke: 5.000 Ft. IUCN: VU

1 igen nagy sarjtelep. Egy kb. 10×5 m-es területen tömeges. Több 100 tő.

Kék atracél *Anchusa barrelieri* Védett! Természetvédelmi értéke: 10.000 Ft. IUCN: EN

A területen gyakori. Kb. több 100 tő.

Deres tarackbúza *Elymus hispidus* IUCN: NT

Ritka.

Közönséges borkóró *Thalictrum minus* IUCN: NT

Ritka–szórványos.

Nyúlárnyék *Asparagus officinalis* IUCN: NT

Ritka.

Hasznos tisztesfű *Stachys recta* IUCN: NT

Ritka.

Dárdás csukóka *Scutellaria hastifolia* IUCN: NT

Ritka.

Fűzlevelű kutyatej *Euphorbia salicifolia* IUCN: NT

Előfordul.

Közönséges borsfű *Clinopodium vulgare* IUCN: NT

Előfordul.

Nyúlánk sárma *Ornithogalum pyramidale* Védett! Természetvédelmi értéke: 5.000 Ft.

IUCN: NT

Előfordul.

Tövískés imola *Centaurea scabiosa* subsp. *spinulosa* IUCN: NT

Ritka–szórványos.

Lózsálya *Salvia verticillata*

Szórványos.

Pusztai sárma *Ornithogalum orthophyllum*

Előfordul.

Osztrák zsálya *Salvia austriaca*

Ritka.

Hólyagos csüdfű *Astragalus cicer*

Ritka.

(A feltüntetett IUCN-kategóriák a Maros–Körös közére érvényes értékek.)

Az előforduló természetvédelmi szempontból értékes állatfajok közül kiemelkedő jelentőségű az atracélcicér.

Atracélcicér *Pilemia tigrina* Fokozottan védett! Természetvédelmi értéke: 100.000 Ft.

Természetvédelmi szempontból rendkívül jelentős rovarfaj. Fokozottan védett, Natura 2000-es jelölőfaj. A területen több alkalommal is sikerült kimutatni a jelenlétét. Kizárólagos tápnövénye a védett kék atracél. A terület kezelésénél a faj megóvására fokozottan kell ügyelni.

2. Veszélyeztető tényezők, kezelési terv

A mezsgye és az ott előforduló növényfajok jelenleg rendkívül veszélyeztetett helyzetben vannak. A területen több alkalommal is előfordult törmelék- és trágyalerakás. A mezsgye kezelése évekkel ezelőtt megszűnt, a gyepsáv kaszálását felhagyták, ami egyértelműen gyomosodáshoz, cserjésedéshez, a gyepp degradációjához vezetett.

A terület megőrzése érdekében rendkívül fontos feladatot jelent a gyepsáv rendszeres kezelése. A mezsgye közel teljes szakaszát évente egy alkalommal le kell **kaszálni**. A kaszálás időpontját június végére vagy július elejére kell időzíteni. A területen meglévő akácsarjakat a kezelés során ki kell vágni. Az őshonos cserjefajok néhány állományán kívül a többi cserjefoltot szintén vissza kell vágni, a terület további cserjésedését meg kell akadályozni. A **törmelék- és szemétkerakást**, valamint trágya kihelyezését meg kell akadályozni, amennyiben ez mégis előfordul, a kihelyezett hulladékot el kell távolítani a területről.

A gyepsáv esetében fokozottan kell ügyelni a helyrajzi számok határainak maradéktalan betartására, tehát hogy a szántóföldi parcellák tulajdonosai és művelői észak felől ne szántsanak bele a mezsgyébe. Az esetleges kritikus szakaszokon fa oszlopokkal kell megjelölni a parcellahatárt.

Tudomásunk szerint a műút felújítása tervben van. A felújítás során ügyelni kell arra, hogy az út északi mezsgyéje a munkálatok során ne sérüljön. A területen pl. lerakatokat ne hozzanak létre. A területen több igen régi, még kőből kifaragott kilométerkő is található. Ezeket kulturális és történelmi jelentőségük miatt a területen kell hagyni. Ha a jelenlegi helyzetükben a felújítás után akadályoznák a forgalmat, akkor azokat a mezsgye külső szélére kell áthelyezni.

A területet „Helyi jelentőségű védett természeti terület” táblával kell megjelölni. Ezt a táblát az út északi mezsgyéjén, a Kevermes–Dombegyház műút közelében lenne célszerű kihelyezni. A későbbiekben ismeretterjesztő tábla kihelyezése is kívánatos lenne.

IV. A kevermesi park a játszótértől keletre–délkeletre eső területei

1. A védelemre javasolt terület bemutatása

A település központjában lévő, kb. 0,5 hektár kiterjedésű parkot az 1950-es években hozták létre. Ekkor ültették az azóta is szép számban fennmaradt lombhullató- és örökzöld fákat. A terület kulturális szempontból is értékes, mivel itt vannak a világháborús emlékművek is. Természetvédelmi értéke a térségben kiemelkedő, mivel hasonló jellegű és korú erdős terület Kevermesen csak egy helyen, a plébániakertben van, amely szintén helyi védettséget élvez.

A falu képét alapvetően meghatározza, a legnagyobb összefüggő zöld felület a belterületen. Azzal, hogy a község központjában, több mint száz éves épületek szomszédságában van, a település egyik legnagyobb látványosságává vált. Sajnos a fák korosodása és az egyre melegebb nyarak miatt a lucfenyők egy jelentős hányadát ki kellett vágni és ez a tendencia valószínűleg a jövőben is folytatódni fog.

Helyi védettsége nemcsak a faluban betöltött szerepe és kulturális értékei, hanem természeti értékei is indokolják. Az alábbi madárfajok rendszeres fészkelőnek számítanak.

FAJ	TUDOMÁNYOS NÉV	ÁLLOMÁNY (2011-2015)	VÉDETTTSÉG	VESZÉLYEZTETTSÉG
Balkáni gerle	<i>Streptopelia decaocto</i>	4-6 pár	NV	nem veszélyeztetett
Erdei fülesbagoly	<i>Asi otus</i>	1 pár	V, 50.000 Ft	nem veszélyeztetett
Zöld küllő	<i>Picus viridis</i>	1 pár	V, 50.000 Ft	nem veszélyeztetett
Balkáni fakopáncs	<i>Dendrocopos syriacus</i>	2-3 pár		nem veszélyeztetett
Fülemüle	<i>Luscinia megarhynchos</i>	1-2 pár	V, 25.000 Ft	nem veszélyeztetett
Házi rozsdafarkú	<i>Phoenicurus ochruros</i>	1 pár	V, 25.000 Ft	nem veszélyeztetett
Énekes rigó	<i>Turdus philomelos</i>	2-3 pár	V, 25.000 Ft	nem veszélyeztetett
Fekete rigó	<i>Turdus merula</i>	2-3 pár	V, 25.000 Ft	nem veszélyeztetett
Barátposzáta	<i>Sylvia atricapilla</i>	1-2 pár	V, 25.000 Ft	nem veszélyeztetett
Kis poszáta	<i>Sylvia curruca</i>	1 pár	V, 25.000 Ft	nem veszélyeztetett
Szürke légykapó	<i>Muscicapa striata</i>	2-3 pár		nem veszélyeztetett
Seregély	<i>Sturnus vulgaris</i>	2-3 pár	V, 25.000 Ft	nem veszélyeztetett
Sárgarigó	<i>Oriolus oriolus</i>	1-2 pár	V, 25.000 Ft	nem veszélyeztetett

Mezei veréb	<i>Passer montanus</i>	4-6 pár	V, 25.000 Ft	nem veszélyeztetett
Erdei pinty	<i>Fringilla coelebs</i>	4-6 pár	V, 25.000 Ft	nem veszélyeztetett
Tengelic	<i>Carduelis carduelis</i>	1-2 pár	V, 25.000 Ft	nem veszélyeztetett
Zöldike	<i>Carduelis chloris</i>	3-4 pár	V, 25.000 Ft	nem veszélyeztetett
Csicsörke	<i>Serinus serinus</i>	2-3 pár	V, 25.000 Ft	nem veszélyeztetett

18 faj

A fészkelő fajok mellett ki kell emelni azokat, amelyek csak vonulás során fordulnak itt elő, ill. azokat, amik télire érkeznek ide. Az itt található lucfenyők a térség legfontosabb telelőhelyeül szolgálnak Európa legkisebb madarának, a **sárgafejű királykának** (*Regulus regulus*), ill. a **rövidkarmú fakusznak** (*Certhia brachydactyla*) és a **fenyvescinegének** (*Parus ater*). Utóbbi hegyvidéki faj 2014-ben valószínűleg költött is, ami szintén alátámasztja a terület értékességét.

A fák között juharok, lucfenyők, platánok és hársak találhatóak meg, invazív faj jelenléte nem ismert.

2. Veszélyeztető tényezők, kezelési terv

A terület kezelésére vonatkozóan a jelenlegi módszerek nagyrészt megfelelőek. A karbantartási munkálatok (veszélyes ágak levágása, a levelek összeseprese stb.) nem befolyásolják a terület természeti értékeit. Nagy probléma ugyanakkor, hogy a kivágásra kerülő fák helyére nem őshonos fafajokat ültetnek. A jövőbeni indokolt fakivágásokat követően célszerű lenne őshonos fafajokat ültetni (pl. kocsányos tölgy, magyar kőris), konzultálva a helyi természetvédelmi egyesülettel. A lucfenyők többsége élete végéhez közeledik, éppen ezért ez egy fontos szempont. Fontos, hogy az esetleges építkezések vagy emlékmű-felújítások során minimalizálják a kivágandó fák mennyiségét.

A terület védettségét a helyszínen táblával kell jelölni. A terület védett fajait bemutató ismeretterjesztő tábla elhelyezése is kívánatos lenne.

V. A kevermesi temető északi, régi részlete

1. A védelemre javasolt terület bemutatása

Napjainkban a temetők rendkívül fontos szerepet töltenek be egyes növényfajok megőrzésében, mivel gyakran fellelhetők bennük olyan részek, ahol már hosszú évtizedek, esetleg évszázadok óta nem volt emberi beavatkozás. E kegyeleti helyek természeti értékeire jelenleg egyre nagyobb szakmai figyelem irányul, amit már több kiemelten értékes temetőrészlet esetében a területi védelem kihirdetése is követett.

A kevermesi temető immár két évszázada van ugyanazon a helyen, egyes részein gyakorlatilag az 1800-as évek vége, 1900-as évek eleje óta nem volt földmunka. Ennek, ill. a rendszeres kaszálásnak köszönhetően a temető északi részén az értékes löszpusztagyep társulás állománya maradt fenn, több védett és védendő növényfajjal. A védelemre javasolt rész a temető északkeleti és északnyugati kapuja által határolt mintegy 250 m²-es terület északnyugati fele. Tehát az épülettől északkeletre eső rész, amelyet északnyugatról és északkeletről a kerítés határol, délkeletről pedig – egy egyenes vonallal – egy újabban kialakított temetői parcella.

Az előforduló védett és védendő növényfajok:

Csattogó számoça *Fragaria viridis* (A területen: ritka, szórványos)

Pici bükköny *Vicia lathyroides* IUCN: NT (ritka, szórványos)

Parlagi madármályva *Lavatera thuringiaca* IUCN: VU (szálanként, védendő faj)

Csuklyás ibolya *Viola ambigua* IUCN: VU (ritka, védendő faj)

Pusztai meténg *Vinca herbacea* IUCN: VU. Védett! Természetvédelmi értéke tövenként: 5000 Ft. (szórványos) A terület egyik legértékesebb növényfaja.

Töviskés imola *Centaurea scabiosa* subsp. *spinulosa* IUCN: NT (előfordul)

Hamuka *Berteroa incana* (szálanként)

Fürtös gyöngyike *Muscari neglectum* IUCN: NT (ritka)

Üstökös gyöngyike *Muscari comosum* IUCN: NT (néhány 10 tő)

Fenyérfű *Andropogon ischaemum* (szórványos)

Védett rovarfajok közül előkerült itt a **nappali pávaszem** (*Nymphalis io*), az **atalantalepke** (*Vanessa atalanta*), a **kardoslepke** (*Iphioides podalirius*) és a **délvidéki poszméh** (*Bombus argillaceus*). Védett hullófaj a fürge gyík (*Lacerta agilis*).

2. Veszélyeztető tényezők, kezelési terv

A védelemre javasolt régi temetőrészleten hosszú idő óta a védelem nélkül sem történt temetkezés. Ezért a védett természeti területté nyilvánítás az újabb sírhelyek kialakításának igényével nem ütközik.

A temetőrészlet területén található növényzetet az alkalmi földmunkák (föld szétterítése és alkalmi földmunka az értékes lösznövényzet területén) veszélyeztették az elmúlt időszakban. Felmerülhet továbbá a szemét eldobása is, de ez a rendszeres szemétszedés miatt nem okoz jelentős problémát.

A terület megőrzése érdekében fontos, hogy a legértékesebb löszfragmentumon semmiféle földmunka ne történjen (pl. az előbbieken említettek). A növényzet megmaradásához elengedhetetlen a jelenlegi kaszálási rend hosszútávú fenntartása. Tehát fontos, hogy a gyepek minden évben lekaszálásra kerüljen. A széna pedig maradéktalanul el legyen szállítva. A terület becserjésedését meg kell akadályozni.

A védelemre javasolt temetőrészletben az újabb sírhelyek kialakításától a továbbiakban is el kell tekinteni.

A temetőrészletben meglévő régi síremlékek természetesen a helyszínen megőrzendők.

A területen a védett természeti területet jelölő tábla elhelyezése szükséges. Esetleg érdemes lenne ismeretterjesztő táblát is kihelyezni.